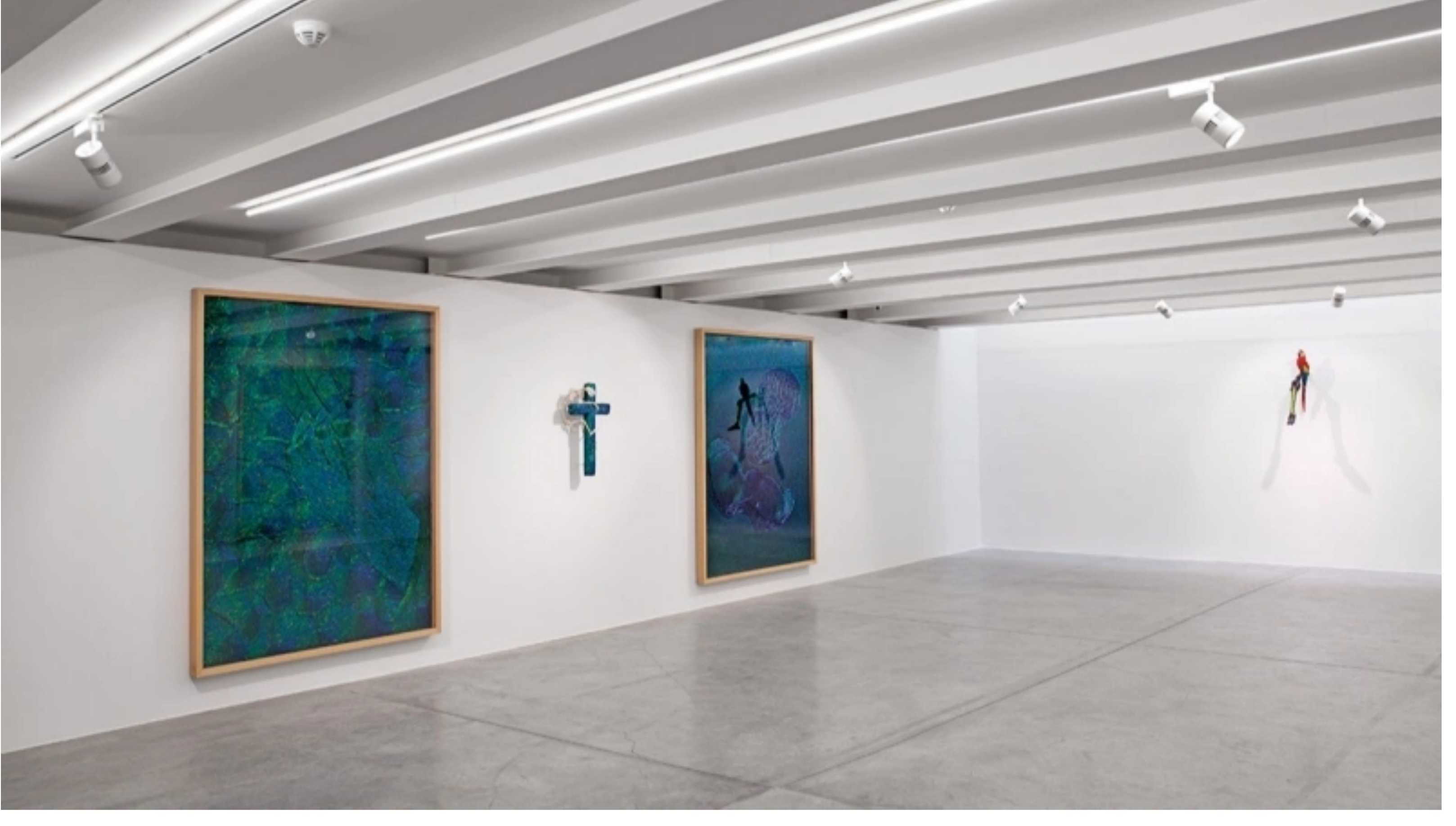

Jan Fabre ile Sanat Projeleri Üzerine

40 yıldır farklı disiplinlerde üreten Jan Fabre ile “koloni geçmişine bir eleştirisi” olarak tarif ettiği “Saflik Dizlerinin Üstünde” sergisindeki eserlerini ve yeni projelerini konuştuk.

YAZAR: [Ayça Barut Tanman](#)

ABONE OL [Google News](#) 27 Ocak 2021 Çarşamba 13:48 | Son Güncellenme: 27 Ocak 2021 Çarşamba 13:48 11 dakika okunma süresi

“Saflik Dizlerinin Üstünde” başlıklı serginiz için İstanbul’dasınız. Neler hissediyorsunuz?

Bu Pilevneli Galerî’deki ilk solo sergim. Murat Pilevneli, yaklaşık bir yıl önce Antwerp’teki atölyeme beni ziyarete geldi, sanırım çalışmalarımı birkaç senedir takip ediyordu ve birlikte bir sergi yapmak istediğini söyledi. Şu anda da çok heyecanlıyım. Bu konuda küçük bir çocuk gibiyim, her yeni sergi beni heyecanlandırıyor. 40 yıldır bu işin içindeyim ama açılışlardan önce hala geriliyorum. Sanatçı olarak her zaman iyi bir ışığa çıkmak istiyorsunuz.

Sergide “Belçika Kongosu’na Saygı” serinizden eserler yer alıyor. Bu seriyi nelerden ilham alarak hayata geçirdiğinizi anlatır mısınız?

Bu seriyi 2010’da yaptım. Kongo’nun bağımsızlığını ilan edişinin 50. yılıydı. Belçika geçmişte Kongo’da çok iyi şeyler yapmadı. Bu serinin ülkemizin koloni geçmişine bir eleştirisi olduğunu söyleyebilirim. Tema bir yandan da Kongo’nun direnişini yansıtıyor. Eserler mücevher böceklerinin kabuğundan yapıldığı için son derece etkileyici, bir yönüyle de tehlikeli. Hazırlık sürecinde Flaman resim geleneğini araştırdım. Hieronymus Bosch gibi Flaman ustaların eserlerine baktığınızda güzelliğin zulümünü ve zulümün güzelliğini bir arada görürsünüz. Bu adeta Belçikalıların genlerinde var gibi. Serinin aynı zamanda bu güzel ülkeye, Kongo’ya saygı duruşunda bulunduğunu söyleyebilirim.

Sanatınızla politikayı, toplumu eleştiriyorsunuz. Sizi eleştirdiklerinde tepkiniz ne oluyor?

Buna alıştım artık. Çok açık fikirliyim. Bu da her zaman eleştirilere hazır olmamı sağlıyor.

Böcekler sizin çalışmalarınızda önemli rol oynuyor. Onlara olan ilginiz ilk ne zaman başladı?

Ailemin evinin bahçesinde ilk laboratuvarımı yaptım. Bir çadırda çizimler yapıyordum. Bir mikroskopum vardı; solucanları ve sinekleri yakalardım. Onları incelerdim. Amcalarımdan biri bana “Jan biliyor musun aileden biri böceklerle ilgili önemli kitaplar yazdı” dedi. Ünlü bir böcek bilimci olan Jean-Henri Fabre’dan bahsediyordu; onun kitaplarından ve çizimlerinden çok etkilendim. Pilevneli’deki sergimde yer alan böcek kabukları Belçika resim sanatında hayat ve ölüm arasındaki köprüyü yani hayat döngüsünü simgeler. Pilevneli’deki eserler ışığı olan eserler, mozaik gibi. Böceğin kabuğu 10 binden fazla parçadan oluşuyor ve bu nedenle eserin önünde durduğunuzda renklerin yeşilden turuncuya, maviyeye farklı tonlara döndüğünü görüyorsunuz.

Siz farklı disiplinlerde üreten bir sanatçısınız. Sanatın farklı alanları sizin çalışmalarınızı nasıl etkiliyor?

40 yıldır görsel sanattan, sahnedeki çalışmalarım, dansçılarım, oyuncularımdan, enstalasyonlarımdan öğrenmeye devam ediyorum. Gecelerimi çizim yaparak ve yazarak geçiririm. Bazen bu sadece bir metindir ve yazı bana çizim için ilham verir. Çizimler bazen heykellere, tiyatro oyununa dönüşür. Bu devam eden bir süreç, bilgi biriktirir. Farklı disiplinler birbirine bağlanıyor. Örneğin böceklerin kinetik zekasını ve insanların kinetik zekasını araştırırken bağlantıları görürsünüz. Bu bağlantılar da size yorumlama fırsatı sunar. Ben de 40 yıldır bunu yapıyorum.

Pandemi sizin sanatınızı nasıl etkiledi? Bu süreçte hangi projeler üzerine çalıştığınızı paylaşır mısınız?

Uzun zamandır ilk defa sekiz ay seyahat etmedim. Normalde üç gün İstanbul’da, üç gün Paris’te, beş gün Londra’da olurdu. Bu süreci stüdyomda çalışarak, düşünerek, yazarak geçirdim. Heykeller yaptım, yeni bir tiyatro oyunu kaleme aldım. İstanbul’dan dönünce bu oyunun hazırlıklarına başlayacağım.

Bu süreçten sanat ortamı çok etkilendi ama bir yandan da çevrim içi sergiler ve sanal müzeler sayesinde birçok insan sanatı keşfetti. Sizin düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

İnsanların güzellikle tanışması her zaman iyidir. Güzellik toplumu güçlü kılar. O yüzden daha fazla insanın bununla ilgilenmesi çok güzel. Benim de sanatçı olarak görevim insanların bundan yararlanmasına katkı sağlamak.

Sizin kişisel notlarınızdan oluşan “Gece Günlüğü” sergiyle eş zamanlı olarak ilk kez Türk okurlarla buluştu. Günlükleriniz hakkında neler söylemek istersiniz?

Günlükler diğer birçok ülkede yayınlandı. Her gece yazmaya devam ediyorum. Ben çağdaş bir mistiğim, 24 saat işimle meşgulüm. Günlüklerim benim yansıması oluyor; aşka, hayata, sanata, güzelliğe, tiyatroya, oyunculara, dansçılara... Bana soru sorduran ya da düşündürdüren her şeye dair. Ben günlükleri 1978’de yazmaya başladım. O genç ve çok kibirli bir sanatçıydı. Yine de bu notlar beni bugün olduğum kişi yaptı. Günlükler bu yüzden benim için çok önemli.

Yıllar içinde sanatınız nasıl evrildi?

Ben sistematik bir şekilde deney yapmayı tercih ediyorum. Her zaman yeni yollar peşindeyim. Bu benim doğamda var. Araştırmayı seviyorum. Gençken kendinizi dahi zannediyorsunuz ama yaş aldıkça bu düşüncemiz değişiyor tabii. Ben dev isimlerin yetiştiği bir ülkeden geliyorum. Antwerp’de Rubens’e 50 metre uzaklıkta doğdum. Rubens, Hieronymus Bosch, Jan Van Eyck muhteşem sanatçılar. Sanat ve güzellik algısını değiştirdiler. Bu dev isimlerin yanında kendinizi cüce gibi hissediyorsunuz.

Tiyatro topluluğunuzdan da bahsetmek istiyorum. 24 saatlik “Mount Olympus”, Troubleyn’in unutulmaz performanslarından biriydi. Sınırları zorlayan bu topluluk hakkında neler söylemek istersiniz?

Harika oyuncular ve dansçılarla çalışıyorum. 20, 30 yıldır beraber yol aldığım isimler var. Bu da benim onlarla olan diyalogumu güçlendiriyor. Yaklaşık 10 yıldır üzerinde çalıştığımız sabah 10:00’den gece 04:00’e kadar çalıştık. Prömiyer Berlin’deydi. Kimse 24 saat bomyanlık kalmaz, belki 10 kişi dedim. 40 kişi kaldı. Paris, Madrid, New York’ta da... Bu benim için bir mucizeydi. Tiyatrodan arınmanın hala olduğunu gösterdi. Birçok ödül aldı. İlginç bir öğrenme süreci oldu. Şimdi de “The Fluid Force of Love” için hazırlıklara başladık. 10 oyuncu ve dansçının rol aldığı, cinsiyet ve kimlik üzerine bir yapımdır.

Günümüzde hangi sanatçıların çalışmalarını beğeniyorsunuz?

Sevdiğim Belçikalı meslektaşlarım var. Michaël Borremans, Thierry de Cordier, aramızdan ayrılan arkadaşım Panamarenko... İtalyan tiyatro yönetmeni Romeo Castellucci’yi başarılı buluyorum. Bana en çok ilham verenler ise annem ve babam. Babam klasik çizimlerde çok iyiydi. Beni Rubenshuis’e ve hayvanat bahçesine götürürdü çizimler yapmam için. Annem zengin bir burjuva aileden geliyordu. O da bana dilleri sevdirdi. Bana Rimbaud’yu, Baudelaire’i, George Brassens ve Jacques Brèl’in şarkılarını çevirdi. Hayal gücü kuvvetli, çok akıllı bir çiftti.

Türkiye’de en çok neleri seviyorsunuz?

Her geldiğimde bu otelde kalıyorum ve çok seviyorum. İstanbul’a daha önce iki kez bienal için geldim. Tiyatro topluluğumla festivale davet edildim, sergilerim insanları çok heyecanlandırıyor. Benim için binalardan daha önemli. İstanbul’daki insanların çok güzel olduğunu düşünüyorum. Yüzde yüzleri çok güçlü. Ben ülkelere buradayım için geliyorum. Benim için binalardan daha önemli. Türk bayrağının tasarımını da dünyadaki en iyilerden biri bence.

Fotoğraf: Ertan Demirebilek

Mekan için [Çırağan Palace Kempinski’ye teşekkür ederiz.](#)